॥ ४२ ॥ इत्यारण्याकेपर्वणिनैलकंठीयेभारतभावदीपेएकत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३१ ॥ ॥७॥ ॥ ७ ॥ नावमन्यइति ॥ १ ॥ २ ॥ स्थावराइतरेजनावाहियस्मात्अकर्माणोनजीवंतिअतःकर्मकर्त्त
व्यमितियोजना तथाचायंप्रयोगः स्थावरजीविकाप्राक्कर्मपूर्विकाजीविकात्वात्पाकादिक्रियापूर्वकास्मदादिजीविकावदिति ॥ ३ ॥ स्थावरेषूक्तंन्यायंतिर्यक्षुयोजयति यावदिति सद्योजातस्यगोवत्सस्यस्त
नपानादिप्रवृत्तिरपिस्वजनकसंस्कारहेतुप्राक्तनकर्मसत्त्वेप्रमाणमित्यर्थः यावद्गोस्तनपानात्गोस्तनपानादेरित्यर्थः यावच्छायोपसेवनात्प्रतिमाद्वारकभोगादित्यर्थः अयंभावः कौलिकशास्त्रप्रसिद्ध्याशत्रु
निर्मितायांचैत्रप्रतिमायांशत्रुणाकंटकादिनानुन्नायांचैत्रोव्यथते तत्रव्यथानिमित्तंआंतरंधातुवैषम्यंबाह्यंवाकंटकवेधादिनकिंचिद्दृष्टमस्तिकिंतुकेवलमदृष्टमेव अनेनैवन्यायेनजंतवःकर्मणाप्राचीनेनैववृत्तिं
जीवनंआप्नुवंति ॥ ४ ॥ जंगमेष्विति प्रेत्यमृत्वा ॥ ५ ॥ उत्थानंउत्तिष्ठतिप्रवर्त्ततेऽस्मादित्युत्थानंप्राक्कर्मसंस्कारःतंसर्वेपिप्राणिनःअभिजानंतिअनुभवंति ततःकर्मसुप्रवर्त्ततेतत्फलंचाप्नुवंति तस्मात्कर्मतत्सं

यस्यप्रसादात्तद्भक्तोमर्त्योगच्छत्यमर्त्यतां ॥ उत्तमांदेवतांकृष्णेमावमंस्थाःकथंचन ॥ ४२ ॥ इतिश्रीमहाभारतेआरण्यकेपर्वणिअर्जुनाभिगमनपर्वणि
युधिष्ठिरवाक्येएकत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३१ ॥ ॥७॥ ॥७॥ द्रौपद्युवाच नावमन्येनगर्हेचधर्मंपार्थकथंचन ॥ ईश्वरंकुतएवाहमवमंस्येप्रजापतिं ॥ १ ॥
आर्ताहंप्रलपामीदमितिमांविद्धिभारत ॥ भूयश्चविलपिष्यामिसुमनास्त्वंनिबोधमे ॥ २ ॥ कर्मखल्विहकर्त्तव्यंजानतामित्रकर्शन ॥ अकर्माणोहिजीवंति
स्थावरानेतरेजनाः ॥ ३ ॥ यावद्गोस्तनपानाच्चयावच्छायोपसेवनात् ॥ जंतवःकर्मणावृत्तिमाप्नुवंतियुधिष्ठिर ॥ ४ ॥ जंगमेषुविशेषेणमनुष्याभरतर्षभ ॥ इ
च्छंतिकर्मणावृत्तिमवाप्तुंप्रेत्यचेहच ॥ ५ ॥ उत्थानमभिजानंतिसर्वभूतानिभारत ॥ प्रत्यक्षंफलमश्नंतिकर्मणांलोकसाक्षिकं ॥ ६ ॥ सर्वेहिस्वंसमुत्थानमुपजीवं
तिजंतवः ॥ अपिधाताविधाताचयथायमुदकेबकः ॥ ७ ॥ अकर्मणांवैभूतानांवृत्तिःस्यान्नहिकाचन ॥ तदेवाभिप्रपद्येतनविहन्यात्कदाचन ॥ ८ ॥ सकर्मकुरुमा
ग्लासीःकर्मणाभवदंशितः ॥ कृतंहियोभिजानातिसहस्रेसोस्तिनास्तिच ॥ ९ ॥ तस्यचापिभवेत्कार्यंविवृद्धौरक्षणेतथा ॥ भक्ष्यमाणोह्यनादानात्क्षीयेतहिम
वानपि ॥ १० ॥

स्कारपरंपरेयमनादिरित्यर्थः ॥ ६ ॥ सर्वेहीति यथायंबकःपूर्वसंस्कारात्वृत्त्यर्थीध्यायतिएवंधाताईश्वरोपिअनादिसंस्कारवशात्पूर्वपूर्वकल्पस्वरूपामेवसृष्टिंकरोति धाताय
थापूर्वमकल्पयदितिश्रुतेः तथाविधाताधर्मोपिपूर्वसंस्कारानुरोधेनैवकर्मणिप्रवर्त्तयति अन्यथासंसारानादित्वानभ्युपगमेकृतहानाकृताभ्यागमादिदोषःस्यादितिभावः ॥ ७ ॥ एवंप्राक्तनकर्मप्राबल्यमुपपाद्यऐ
हिकानामपितेषांप्राबल्यमाह अकर्मणामिति याज्ञामुखचालनादिदृष्टयत्नशून्यानजीविकास्ति अतस्तदेवदृष्टफलंकर्मैवनविहन्यात् दैवपरोभूत्वानत्यजेदित्यर्थः ॥ ८ ॥ दंशितःसन्नद्धः कृतंकर्म कर्तुमिति
शेषः ॥ ९ ॥ तस्यकर्मणःकार्यप्रयोजनं रक्षणेऽर्थानामितिशेषः अनादानात्असंग्रहात् लब्धेनार्थेननसंतोष्टव्यंकिंतुतद्विवृद्ध्यर्थंकर्मकर्त्तव्यमित्यर्थः ॥ १० ॥

Digitized by Google